

Asia: VN/24131/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

Lakiesityksen tavoitteena on turvata terveyttä ja ehkäistä epidemian leviämistä, mutta samalla mahdollistaa matkailun avaamista. Tavoite on hyvä, mutta lakiesityksen toimenpiteet ovat matkailun kannalta ongelmallisia. Lakiesityksessä esitetään matkailuun rajoituksia, jotka vaikeuttavat huomattavasti kansainväliseen matkailuun perustuvaa elinkeinonharjoittamista Suomessa. Toimenpiteet eivät mahdollista kansainvälisen matkailun avaamista ennakoivasti ja pitkällä aikavälillä, mikä tekee matkailun ryhmämyynnin käytännössä mahdottomaksi. Lisäksi lakiesitys on vaikeaselkoinen, tulkinnanvarainen ja hyvin paljon resursseja vaativa.

EU-komissio on todennut, että matkustusrajoitukset heikentävät euroalueen taloutta ja yhteiskuntien toimintaa. Komissio on suosittanut, että vapaan liikkumisen perusoikeutta tulisi rajoittaa vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä kansanterveyden turvaamiseksi. Epidemian hallitsemiseksi tehtävien toimenpiteiden tulisi perustua tieteelliseen näyttöön, ja niiden tulisi olla koordinoituja sekä suhteutettuja vallitsevaan tilanteeseen.

Lakiesitys rajoittaa voimakkaasti Schengen alueen vapaan liikkuvuuden perusoikeutta painottamalla karanteenia Covid-19 taudin hallitsemisessa. Lakiesityksen lähtökohtana rajat ylittävän matkustuksen sallimisessa (poikkeusryhmiä lukuun ottamatta) on karanteeni, joka voi välttää esittämällä negatiivinen testitulos tai rokotustodistus. Karanteeniohjeiden voidaan katsoa olevan tartuntatautiviranomaista velvoittavia, vaikka karanteenin pitäisi aina olla tapauskohtaiseen harkintaan perustuva ratkaisu. Katsomme, että karanteenipainotus on ristiriidassa vapaan liikkuvuuden perusoikeuden kanssa ja siitä tulisi luopua.

Testausten avulla hallitusti avattava matkailu on kannatettava ja EU-komission edellyttämä oikeasuhteinen toimenpide, jolla varmistetaan sekä terveysturvallisuus että elinkeinotoiminta.

Negatiivisen testitodistuksen tai rokotustodistuksen tulisi kuitenkin mahdollistaa matkailu ilman karanteenivaatimusta ja viipymän pituudesta riippumatta. Testauksessa tulisi hyödyntää entistä enemmän ns. pikatestejä.

Mahdollistavatko toimenpiteet riittävästi ulkomaan matkailijoiden saapumisen Suomeen?

Toimenpiteet eivät mahdollista riittävästi kansainvälisen matkailun avautumista. Lakiesitys on monimutkainen, karanteenia painottava ja rajoittava. Sillä olisi toteutuessaan pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia Suomen ja Lapin matkailulle. Lapissa matkailutulo on kerrannaisvaikutuksineen noin 1,5 miljardia euroa ja siitä arviolta 75 % tulee kansainvälisestä matkaillusta.

Lakiesityksen karanteenipainotus aiheuttaa sen, että matkanjärjestäjät eivät ota Suomea tarjontaansa. Liiketoiminta siirtyy kohteisiin, jossa negatiivinen testitulos ilman karanteeniuhkaa riittää maahantuloon. Lisäksi on huomioitava, että matkailussa ennakoitavuus on tärkeää, sillä ryhmämatkojen ennakkovarauksia tehdään jopa 18 kk ennen matkaa. Vaikka epidemiatilanne ei tällä hetkellä salli matkustamista Suomeen useista lähtömaista, matkustusehdot ja -linjaukset tulee olla selvillä mahdollisimman pian, jotta niiden varaan voidaan rakentaa tulevan vuoden matkailua.

Lakiesityksessä sallitaan matkustaminen maista, joissa Covid-19 taudin ilmaantuvuusluku on enintään kaksinkertainen Suomeen verrattuna tai väestössä tartuttavien osuuden voidaan arvioida olevan enintään yksi tuhannesta. Valtioneuvosto seuraa tilannetta kahden viikon välein ja säätää asetuksella maista, joista matkailu tällä perusteella voidaan sallia. ”Sallittujen” maiden lista päivittyy siis kuukauden välein, mikä ei mahdollista matkailuelinkeinon vaatimaa ennakoitavuutta ja selkeyttä.

Esitämme että matkustuslinjaukset yksinkertaistetaan ja selkiytetään seuraavasti:

- Yhden testauksen kautta saatu negatiivinen testitulos tai rokotustodistus mahdollistavat matkailun viipymästä riippumatta. Testi voi olla lähtömaassa otettu testi tai vaihtoehtoisesti heti Suomeen saavuttaessa otettu pikatesti.
- Matkailijoita ohjeistetaan laajasti terveysturvallisista toimintamalleista (käsidesi, turvavälit ja kasvomaskit). Erityisesti ryhmämatkailussa voidaan hyödyntää Lapissa yhteistyössä terveysturvallisuuden kanssa rakennettua terveysturvallisen matkailun toimintamallia, jonka periaatteita on jo käytössä esimerkiksi urheilijoiden harjoitusleireillä.
- Testaukseen perustuvan matkailun terveysturvallisuus edellyttää pikatestien laajaa ja nopeaa käyttöönottoa sekä riittävää ja koulutettua testaushenkilöstöä liikenneasemilla.

Ovatko toimenpiteet riittäviä matkailun terveysturvallisuuden takaamiseksi?

Toimenpiteet ovat ylimitoitettuja suhteessa siihen, miten paljon ne vaativat terveydenhoitohenkilöstön ja mahdollisesti muiden viranomaisten resursseja. Terveysturvallisuuden kapasiteetin sitominen lakiesityksen toimenpiteisiin johtaa vajeeseen muun sairaanhoidon ja terveydenhuollon piirissä, mikä vaarantaa kansanterveyttä.

Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi Suomessa ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla?

Lakiesityksen toimenpiteet eivät ole välttämättömiä. Matkailun riittävä terveysturvallisuus voidaan varmistaa yhden testauksen menetelmällä, johon yhdistetään muut terveysturvallisen matkailun toimintaohjeet (kasvomaskien ja käsidesin käyttö, sekä turvavälit). Lisäksi on otettava huomioon käytännöt, joita matkailuala on kehittänyt yhdessä terveysviranomaisten kanssa, kuten Lapin terveysturvallisen matkailun toimintamalli. Näiden käytäntöjen käyttöönotto yhdessä testaukseen perustuvan matkailun kanssa minimoi tartuntariskin.

Miltä toimenpide-ehdotukset vaikuttavat Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyyden näkökulmasta?

Toimenpiteet ovat ylimitoitettuja suhteessa siihen, miten paljon ne vaativat terveydenhoitohenkilöstön ja mahdollisesti muiden viranomaisten resursseja. Terveysturvallisuuden kapasiteetin sitominen lakiesityksen toimenpiteisiin johtaa vajeeseen muun sairaanhoidon ja terveydenhuollon piirissä, mikä vaarantaa kansanterveyttä.

Onko esityksessä määritelty tarkoituksenmukaisesti ja perustellusti ne henkilöryhmät, joihin väliaikaisia säännöksiä ei sovellettaisi?

Poikkeusryhmiin tulisi lisätä elinkeinoelämän, urheilun sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan kannalta olennaisia ryhmiä, jotka tulevat kutsuttuna Suomeen ja joiden maassa oleskelu toteutetaan noudattaen terveysturvallista toimintamallia ja käytäntöjä.

Nikander Mervi
Lapin liitto

Luiro Satu
Lapin liitto - Vaikuttamisen tiimi